

Kooperācija viena neglābs piensaimniecības nozari

Krīzes situācijās nepadarītie mājasdarbi atspēlējas. Varbūt daudziem šķiet, ka spēcīgi kooperatīvi piensaimniecības nozarē palīdzētu pārvarēt šibrīža grūtības – straujo piena iepirkuma cenu samazinājumu. Bet vai tā patiesi būtu?

TEKSTS: Ruta KEIŠA. FOTO: Saimnieks LV arhīvs un publicitātes foto

Ražošanas izmaksas un tirgus prognozes

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra (LLKC) aprēķini par piena ražošanas pašizmaksu liecina, ka 1 kg piena saražošana mazās saimniecībās izmaksā vismaz 35 centus, vidējās un lielās aptuveni 30 centus. Elektrības un degvielas izmaksas piena pašizmaksā lielās saimniecībās (200 un vairāk govīs) veido vidēji 7 %, bet mazās saimniecībās (līdz 50 govīm) – 15 %. LLKC ekonomistu veiktie aprēķini liecina, ka resursu cenu samazinājums par 20 % atstāj ļoti nebūtisku ietekmi uz piena ražošanas pašizmaksas samazinājumu gada griezumā. Piena iepirkuma cenas samazinājums par 20 % nozīmē par 0.06 EUR/kg zemāku piena

Bez savas rūpnīcas nopietna nozares attīstība nenotiks.

cenu zemniekam, savukārt energoresursu (degviela, elektrība) samazinājums par 20 % piena kilograma pašizmaksā ietaupa vien 0.005–0.01 EUR. Vislielāko īpatsvaru pašizmaksā veido pirkta lopbarība, atalgojums un ēku, tehnikas uzturēšana. Šīs izmaksas lielās saimniecībās pašizmaksā veido 60 %, bet mazās – 45 % (jo lielāka saimniecība, jo lielāks īpatsvars).

LLKC norāda, ka pat ļoti straujš energoresursu cenu pazeminājums būtiski nekompensē piena iepirkuma cenas kritumu. Jāņem vērā, ka daudzi zemnieki degvielu iepērk gada sākumā ar rezervi priekšdienām, tādējādi pašreizējais cenu kritums viņu saimniecisko

darbību neietekmē. Arī elektroenerģijas tirgotāji saimniecībām nepiedāvā pārslēgt līgumus par izdevīgākām cenām.

Starptautiskais Piensaimniecības tīkls IFCN, kurā darbojas arī LLKC eksperti, pētot Covid-19 ietekmi uz piena nozari, prognozē tajā straujas cenu svārstības ar iespējamu īslaicīgu globālas vidējās cenas samazinājumu līdz pat 50 % salīdzinājumā ar piena cenu februārī. Gada otrajā pusē IFCN prognozē pakāpenisku cenas pieaugumu, tai nostabilizējoties vidēji par 20 % zemākā līmenī nekā bija gada sākumā. Lai arī tirgus attīstības scenārijus šajos apstākļos ir ļoti sarežģīti prognozēt, IFCN tomēr paredz piena cenas pieaugumu 2021. un 2022. gadā. Piensaimniecību pētnieki krīzes pārvaldīšanai valstu valdībām iesaka izmantot dažādus atbalsta instrumentus, sākot no ienākumu atbalsta zemniekiem līdz pat dažādām programmām patēriņa veicināšanai.

Tirgus vara – tikai apvienojot spēkus

Mārtiņš Cimermanis, LLKC valdes priekšsēdētājs: „Valdības lēmums par zaudējumu kompensāciju lopkopības nozarēm, tajā skaitā piena ražotājiem gadījumā, ja Covid-19 dēļ iepirkuma cenas samazinās vairāk nekā par 20 %, ir bijis savlaicīgs un vietā. Atbalsts – 86 EUR par govi – tiek piešķirts kā vienreizējs maksājums, ja piena iepirkuma cena nokrīt no pašreizējiem vidēji 0.28 EUR līdz 0.228 EUR un zemāk par 1 kg. Ar šādu piena cenu un atbalstu zemnieki var iztikt neilgu laiku. M. Cimermanis atzīst, ka neatkarīgi no tā, kādi ir kārtējās krīzes cēloņi, saasinās jautājumi, kas ir aktuāli